

Lidl Suomi Kommandiittiyhtiö
PL 500, 02201 ESPOO
1615779-0

Päätös Tukes 9283/03.01/2021

Asia

Lidl Suomi Kommandiittiyhtiön Laukaan jakelukeskuksen (jatkossa tuotantolaitos) vaarallisten kemikaalien laajamittaisen käsittelyn ja varastoinnin lupa.

Kohde

Yrityksen tiedot: Lidl Suomi Kommandiittiyhtiö (1615779-0)
Kohteen sijaintiosoite: Lentoemännäntie 6, 41180, VEHNIA
Kiinteistötunnukset: 410-412-1-898
Kohde ei sijaitse pohjavesialueella

Päätös

Lidl Suomi Kommandiittiyhtiö saa alkaa käsittelemään ja varastoimaan Laukaan jakelukeskuksessa tämän päätöksen liitteenä olevassa kemikaaliluettelossa (KemiDigi-järjestelmässä olevan kemikaaliluettelon tunniste: 4946) eritellyt määrät vaarallisia kemikaaleja sillä ehdolla, että se noudattaa tässä päätöksessä kuvattuja toimia onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja toimii muulta osin hakemuksessa esitetyllä tavalla. Tuotantolaitos on laajuudeltaan lupalaitos. Tuotantolaitoksen ympäristön maankäytön konsultointivähyke on 200 metriä.

Tarkastus

Tuotantolaitoksella tulee suorittaa Tukesin toimesta käyttöönottotarkastus hyväksytyksi ennen toiminnan aloittamista. Toiminnanharjoittajan tulee pyytää tarkastusta Tukesilta hyvissä ajoin ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Toiminnanharjoittajan tulee varata käyttöönottotarkastustilaisuuteen tarvittavat asiakirjat päätöksen ehtojen todentamiseksi.

Käytön aikana Tukes tekee kohteeseen määräaikaistarkastuksen 5 vuoden välein. Tarkastustiheyttä voidaan säätää tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella. (VNa 685/2015 28-29 §)

Toiminnan kuvaus

Turvallisuus- ja
kemikaalivirasto

Helsinki
PL 66
(Opastinsilta 12 B)
00521 Helsinki

Tampere
Yliopistonkatu 38
33100 Tampere

Rovaniemi
Valtakatu 2
96100 Rovaniemi

Vaihde 029 5052 000
www.tukes.fi
kirjaamo@tukes.fi
Y-tunnus 1021277-9

Lidl Suomi Ky varastoi päivittäistavaraliikkeissään myytäviä tuotteita jakelukeskuksessa, mistä niitä jaellaan eteenpäin myymälöihin. Jakelukeskuksessa varastoitavien kemikaalien määrät kasvavat toiminnan laajenemisen myötä. Jakelukeskuksessa varastoidaan aerosoleja, palavia nesteitä sekä muita terveydelle ja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja. Jakelukeskuksen varasto on yhtenäinen tila, ja vaaralliset kemikaalit varastoidaan samassa palo-osastossa muiden varastotuotteiden kanssa. Aerosoleille määritetään kiinteät hyllypaikat, jonne toteutetaan verkotus aerosolien mahdollisen sinkoutumisen hallitsemiseksi palotilanteessa.

Tuotteet, kuten vaaralliseksi luokitellut kemikaalit, saapuvat jakelukeskukselle lavoittain saapuvan tavaran ovista. Tuotteet viedään trukeilla kyseisen tuotteen varastointipaikalle, jossa varastointi tapahtuu. Myymälöihin lähtevät lavat kerätään kaikkialta varastosta löytyvillä tuotteilla. Tuotteet ovat omissa myyntipakkauksissaan ja myyntipakkaukset on pakattu kuljetuslaatikoihin lavalle. Samalla lavalla on yleensä yhdestä kymmeneen pahlakollista samaa tuotetta, eli palavien kemikaalien, aerosolien, muiden vaarallisten kemikaalien tai akkujen määrä samalla lavalla on rajallinen.

Päätöksen ehdot

1. Laitokselle nimetään kemikaalien käytönvalvoja (ja tarvittaessa sijainen), joka on osoittanut pätevyytensä Tukesin järjestämässä kokeessa. (L 390/2005 29 §, VNa 685/2015 12 §)
2. Asiattomien pääsy laitoksen alueelle estetään joko rakenteellisin toimenpitein tai toiminnan luonteeseen nähden riittävän tehokkaalla muulla tavalla. (L 390/2005 16 §, VNa 856/2012 62 §)
3. Laitoksella on riittävästi hätäsuihkuja ja silmänhuuhtelupisteitä helposti luokse päästävissä paikoissa. (L 390/2005 10 §, VNa 856/2012 79 §)
4. Toiminnanharjoittajalla on oltava käytössään ajantasainen varastokirjanpito, josta käy ilmi vaarallisten kemikaalien luokitukset, määrät ja sijainti varastossa. (L 390/2005 7 §)
5. Kemikaalien varastointipaikat varustetaan turvallisen käytön ja onnettomuustilanteisiin varautumisen edellyttämällä merkinnöillä. (L 390/2005 13 §, VNa 856/2012 58 §)
6. Kemikaalipakkausten käsittelyssä mahdollisesti tapahtuvat vuodot on pystyttävä keräämään talteen. Kemikaalien varastointipaikkojen yhteyteen varataan kyseisille kemikaaleille soveltuvia vuotojenkeräilytarvikkeita. (L 390/2005 9-10 §, VNa 856/2012 51 §)
7. Laitoksella on oltava ennakkohuolto- ja kunnossapito-ohjelma, joka kattaa vaarallisten kemikaalien varastointiin tarkoitettujen laitteistojen (ml. varastohyllyt) toimintakunnan sekä hälytysjärjestelmien ja turvalaitteiden (esim. ilmanvaihdon pysähtymisen hälytin, sprinkler-järjestelmä, paloilmoitinjärjestelmä) toimivuuden säännöllisen varmistaminen. Tehdyistä tarkastuksista, testauksista ja toimenpiteistä pidetään kirjaa. (L 390/2005 12 §, VNa 856/2012 63 §)
8. Laitoksen vaarallisten kemikaalien käsittelyyn ja varastointiin laaditaan ohjeistukset. Ohjeistuksissa tulee kuvata toiminta poikkeustilanteissa, kuten syttyvien nesteiden tai aerosolien pakkausten vuotaminen varastotilassa. Syttyviin nesteisiin ja aerosoleihin liittyvän poikkeustilanneohjeistuksen tulee olla selkeästi saatavilla kyseisissä varastotiloissa. Toiminnanharjoittajan tulee valvoa, että henkilökunta toimii ohjeiden mukaisesti. (L 390/2005 11 §, VNa 856/2012 64 §)
9. Varavoimakoneiden täyttötapahtuman ohjeistuksessa kuvataan toiminta mahdollisissa vuoto-tilanteissa (vuotojenhallintamateriaalit, kaivonsulkumatot, hulevesiviemäreiden sulkukaivojen sulkeminen tontin eteläpäädyssä). Ohjeistuksen tulee olla saatavilla

- varavoimakoneiden polttoainesäiliöiden täyttöpaikoilla. (L 390/2005 10-12 §, VNa 856/2012 51-52, 64 §)
10. Sisäiseen pelastussuunnitelmaan viedään ohjeistus vuotojen ja sammutusjätevesien hallitsemisesta tulipalotilanteessa. Ohjeistuksen tulee sisältää hulevesiviemäreiden sulkukaivojen sulkeminen, sekä hulevesien tasausaltaan purkuputken tulppaaminen (tarvikkeet ja näiden sijainti sekä toimenpiteet). Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa, että edellytykset sulkukaivojen manuaaliseen operointiin ovat jatkuvasti olemassa (esim. osaaminen, työvälineiden saatavuus, sulkuventtiilien näkyvyys ja saavutettavuus mm. talvella). (L 390/2005 10-12, VNa 685/2025 17 §)
 11. Laitokselle laadittuun (sisäiseen) pelastussuunnitelmaan täydennetään sisäisen pelastussuunnitelman säädösviittaukset. (L 390/2005 28 §, VNa 685/2015 17 §)
 12. Laitoksella työskenteleville annetaan riittävästi koulutusta vaarallisten kemikaalien käsittelystä ja toiminnasta poikkeustilanteissa. Laitoksen alueella työskenteleville annetaan riittävät tiedot toiminnasta, siihen liittyvistä vaaratekijöistä ja niihin varautumisesta siinä laajuudessa kuin turvallinen toiminta sitä heidän tehtävissään edellyttää. (L 390/2005 11 §, VNa 856/2012 64 §)
 13. Tuotantolaitoksella tapahtuvien muutosten yhteydessä kohteen sisäinen pelastussuunnitelma, sekä paloilmoittimeen liittyvä kohdepiirustus päivitetään. Päivitetyt dokumentit toimitetaan pelastuslaitokselle. (VNa 685/2015 17-18 §)

Päätöksen perustelut

Tuotantolaitoksesta aiheutuvat riskit

Toiminnanharjoittaja on arvioinut tuotantolaitoksella mahdollisia riskejä, jotka liittyvät kemikaalien käsittelyyn ja varastointiin. Tunnistettuihin riskeihin liittyen on tarvittaessa määritetty toimenpiteitä, joilla riskitasoa saadaan madallettua hyväksyttävälle tasolle. Toiminnanharjoittaja on arvioinut tuotantolaitoksen räjähdysvaaroja, ja toiminnoista on laadittu räjähdysuojausasiakirja. Merkittävimmäksi räjähdysvaaran aiheuttajaksi on arvioitu sähkökäyttöisten trukkien lataustila (trukkilataamo).

Tuotantolaitoksen merkittävimmät onnettomuusriskit liittyvät tulipaloihin ja kemikaalien tai kemikaaleilla saastuneiden sammutusjätevesien leviämiseen. Tulipalosta voisi aiheutua lämpösäteilyvaikutuksia ja savukaasujen leviämistä lähiympäristöön. Kemikaalien osuus onnettomuusvaikutuksista on kuitenkin muuhun toimintaan nähden rajallinen näiden varastointimäärät huomioiden. Onnettomuustilanteista ei arvioida aiheutuvan merkittäviä vaikutuksia tuotantolaitoksen alueen ulkopuolelle.

Riskien hallinta (mm. räjähdysvaarojen hallinta, vuotojen hallinta, sammutusvalmius, sammutusvesien hallinta)

Hakemuksen mukaan trukkilataamon ilmanvaihto on mitoitettu siten, että latauksen yhteydessä muodostuva vety laimenee riittävästi eikä aiheuta räjähdysvaaraa. Vedyn muodostumisesta ja ilmanvaihdon mitoituksesta on laadittu laskelmat. Trukkilataamon ilmanvaihdossa on hälytyn, joka havaitsee, mikäli ilmanvaihto ei ole riittävän tehokas räjähdysvaaran ehkäisemiseksi ja se katkaisee trukkien latauksen automaattisesti.

Tuotantolaitoksella varastoitavat pakkaukset ovat Lidlin myymälöissä myytäviä kuluttajatuotteita, joiden pakkaus- / astiatilavuudet ovat rajallisia. Tuotteet ovat lavoilla myyntipakkauksissaan, jotka on suojattu pahrilaatikoilla. Yksittäisen palavan nesteen tai

aerosolin pakkauksen huomaamattoman vuotamisen (esim. valmistusvirheen vuoksi) ei katsota aiheuttavan merkittävää räjähdysvaaraa ympäristöönsä varastotilojen riittävän tehokkaan ilmanvaihdon, rajallisten pakkaus- / astiatilavuuksien sekä myyntipakkausten suojana olevan pahlavilavien johdosta. Todennäköisin varastoitavien tuotteiden vuotamisen syy on mekaaninen vahingoittuminen esim. putoamisen tai törmäyksen vuoksi. Näissä tapahtumissa voidaan olettaa, että henkilökunta huomaa tapahtuman, ja toimii ohjeistetulla tavalla (mm. trukin jännitteettömäksi kytkeminen). Näillä perusteilla voidaan katsoa, että esitetyillä järjestelyillä ja toimintatavoilla erillistä, syttyvän kaasun pitoisuuksista hälyttävää kaasunvalvontalaitteistoa ei edellytetä.

Vaaralliset kemikaalit varastoidaan muiden tuotteiden joukossa suuressa varastohallissa. Halli muodostaa valuma-altaan, jonka allastuskapasiteetin toiminnanharjoittaja on arvioinut olevan riittävä, varastoitavien tuotteiden astiakoko huomioiden. Varavoimakoneen polttoöljysäiliöt sijaitsevat polttoainetarastossa (pääsäiliöt) sekä varavoimakonehuoneessa (päiväsäiliöt). Polttoainetaraston polttoöljysäiliöissä on ylitäytönestimet ja ne on varustettu vuotoaltailla, joissa on vuotoanturit. Huollon korjaamotilassa varastoidaan pieniä määriä voiteluaineita ja jäteöljyjä vuotoaltiltojen päällä.

Varavoimakoneiden polttoöljysäiliöitä täytetään muutamia kertoja vuodessa. Täyttöpaikat ovat pinnoitettuja ja huoltohenkilökunta on paikalla täyttötapahtumissa. Mahdollisiin vuotoihin täyttötapahtuman yhteydessä pystytään reagoimaan imeytysaineilla ja kaivonsulkumatoilla. Mahdolliset suuremmat vuodot ohjautuvat piha-alueen hulevesikaivoihin, johon ne saadaan pidätettyä joko kaivonsulkumatoilla tai sulkemalla hulevesikaivojen sulkukaivot (alempana tarkempi selostus). Edellä mainitun järjestelyn avulla mahdolliset polttoöljysäiliöiden täyttötapahtumien yhteydessä tapahtuvat vuodot saadaan pidätettyä.

Jakelukeskus on varustettu automaattisella, hätäkeskukseen yhdistetyllä paloilmoinnilla. Jakelukeskuksen varastotilat on varustettu alkusammutuskaluston lisäksi automaattisella sammutusjärjestelmällä (sprinkler), 600 m³ sammutusvesisäiliöllä sekä savunpoistojärjestelmällä. Automaattinen sammutusjärjestelmä on suuren tehon kattosprinkler, joka on suunniteltu tukahduttamaan palo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tulipalotilanteessa sammutusjätevedet päätyvät suuresta varastohallista ovien ja muiden kulkuväylien kautta jakelukeskuksen pinnoitetulle piha-alueelle ja sieltä edelleen hulevesikaivoihin. Sammutusjätevesien kulkeutumista hulevesijärjestelmään voidaan estää tai hidastaa kaivonsulkumatoilla, joita säilytetään saapuvan ja lähtevän tavarain alueiden luona olevissa kaapeissa. Hulevesijärjestelmä voidaan myös sulkea tontin etelälaidalla sijaitsevista sulkukaivoista. Sulkukaivot löytyvät sekä saapuvan, että lähtevän tavarain puolelta rakennusta ja näiden pidätyskapasiteetiksi on arvioitu 100 m³ / puoli. Mikäli hulevesijärjestelmän sulkukaivot ovat auki, sammutusjätevedet valuvat hulevesien tasausaltaaseen ja sieltä edelleen sadevesiojan kautta eteenpäin. Hulevesien tasausaltaan purkuputket on mahdollista sulkea sulkupalloilla / tulpilla, jolloin sammutusjätevedet jäävät tasausaltaaseen, josta ne on mahdollista kerätä pois. Varastolla on hallussaan tarvittavat välineet purkuputkien sulkemiseksi. Vuodenhallintatoimenpiteet (kaivonsulkumatot, hulevesijärjestelmän sulkukaivot, hulevesien tasausaltaan purkuputket) on vastuutettu huoltohenkilökunnalle. Tasausaltaan purkuputket sulkemalla toiminnanharjoittaja on arvioinut, että tuotantolaitoksen piha-alueella on mahdollista pidättää yhteensä n. 1250 m³ sammutusjätevesiä. Toiminnanharjoittaja on arvioinut, että tämä on riittävä tilavuus, mm. automaattisen sammutusjärjestelmän sammutusvesisäiliön tilavuus (600 m³) huomioiden.

Ennakkohuollon ja kunnossapidon järjestäminen

Jakelukeskuksen taloteknisille laitteille ja järjestelmille sekä varautumislaitteille on määritetty ennakkohuoltosuunnitelma, jonka mukaan ne tarkastetaan ja huolletaan säännöllisesti. Tarkastuksissa hyödynnetään myös ulkopuolisia osaajia. Huolto- ja turvallisuuspäällikkö tilaa huollot ja pitää niistä kirjaa. Varavoimadieselillä toimivia sprinklereitä testataan viikoittain.

Kaavoitus, viranomaisten lausunnot ja kuuleminen

Kaavoitus: Toiminta sijoittuu Lidl Laukaan olemassa olevaan logistiikkakeskukseen. Alueella on lainvoimainen yleiskaava, jossa jakelukeskuksen tontti on merkitty teollisuus- ja varastotoimintojen alueeksi. Kaavamerkinnot mahdollistavat suunnitellun toiminnan.

Ympäristöviranomaisen (ELY-keskus) toteaa lausunnossaan, että onnettomuustilanteissa, joissa kemikaaleja sisältävät vuotovedet (sammutusjätevedet) päätyvät tontin tasausaltaaseen, tulisi toiminnanharjoittajalla olla näytteenottosuunnitelma vesistä otettavista analyyseistä. ELY-keskus toteaa lausunnossaan, että onnettomuustilanteissa vesistä otettavien analyysien tulisi sisältää ainakin Laukaan jakelukeskuksen ympäristöluvan (LSSAVI/227/04.08/2011, nro 147/2013/1, 11.9.2013) lupamääräyksen 29. mukaiset analyysit sekä mahdollisesti tapauskohtaisen arvioinnin pohjalta muitakin analyyseja. Lisäksi ELY-keskus toteaa, että toiminnanharjoittajan tulisi onnettomuustilanteissa varmistaa mahdollisen kemikaalipitoisen sammutusjäteveden asianmukainen käsittely. Toiminnanharjoittaja huolehtii, että mahdollisissa onnettomuustilanteissa talteen otettujen kemikaalien tai sammutusjätevesien laadusta varmistutaan esim. näytteenotoilla ja analyyseilla ja kemikaalit / sammutusjätevedet toimitetaan asianmukaiseen jatkokäsittelyyn.

Kuulemisvaiheessa lupahakemuksesta ei esitetty mielipiteitä.

Johtopäätökset sisäisestä pelastussuunnitelmasta

Sisäisestä pelastussuunnitelmasta pyydettiin lausuntoa Keski-Suomen pelastuslaitokselta. Pelastuslaitos ei toimittanut asiasta lausuntoa.

Tukes katsoo, että sisäinen pelastussuunnitelma täyttää Valtioneuvoston asetuksen 685/2015 17 § vaatimukset.

Lupahakemuksen käsittely

Tukes vastaanotti Lidl Suomi Kommandiittiyhtiön Laukaan jakelukeskusta koskevan hakemuksen 22.10.2021 ja käsitteli sen VNa 685/2015 8 § mukaisena lupahakemuksena. Tukes sai hakemukseen pyytämiään täydennyksiä 5.11.2021, 11.4.2022, 31.8.2022 ja 12.1.2023.

Hakemuksesta pyydettiin lausuntoa Keski-Suomen ELY:ltä ja Keski-Suomen pelastuslaitokselta. Pelastuslaitos ei toimittanut lausuntoa. ELY-keskus toimitti lausunnon 24.2.2023. Lausunnon sisältö on huomioitu päätöksen perustelut-osiossa sekä tämän päätöksen ehdoissa siltä osin, kun ne kuuluvat Tukesin toimivaltaan. Lausuntoja käsitellään tarkemmin Päätöksen perustelut-osiossa.

Lupahakemus on kuulutettu Tukesin verkkosivuilla 9.6.2022 ja hakemusasiakirjat ovat olleet nähtävillä em. verkkosivuilla 9.6.2022-10.7.2022 välisen ajan.

Käsittelymaksu

Päätösmaksu 2 425,50 €. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnan palvelukeskus lähettää laskun hakijalle. (Työ- ja elinkeinoministeriön asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista 1391/2018)

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta oheisen valitusosoituksen mukaisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. (L 390/2005 126 §)

Sovelletut säädökset

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)
Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015)
Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (856/2012)

Lisätietoja päätöksestä

Ylitarkastaja Miska Perkkiö, 029 505 2090, miska.perkkio@tukes.fi.

Voimassaolo

Toistaiseksi

Esittelijä: Miska Perkkiö, Ylitarkastaja

Ratkaisija: Kati Hietämäki, Ryhmäpäällikkö

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoittajan henkilöllisyyden ja allekirjoituksen ajankohdan voi varmistaa allekirjoitusta klikkaamalla ja asiakirjan aitous voidaan todentaa sähköisesti. Jos asiakirjaa muutetaan jälkikäteen, allekirjoitus ei ole enää kelvollinen. Sähköinen asiakirja on alkuperäiskappale, eikä allekirjoituksen oikeellisuutta voi varmistaa paperitulosteesta. Alkuperäisen sähköisen asiakirjan voi tarvittaessa pyytää Tukesin kirjaamosta.

Liitteet:

Lidl Laukaa kemikaaliluettelo tunniste 4946.pdf

Tiedoksi

Länsi- ja Sisä-Suomen AVI/ työsuojelu
Laukaan kunta

Keski-Suomen ELY
Keski-Suomen pelastuslaitos

VALITUSOSOITUS

1. MITEN VALITUS TEHDÄÄN

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituksessa pitää olla seuraavat asiat ja asiakirjat:

- hallinto-oikeus, jolle valitus osoitetaan (toimivaltainen hallinto-oikeus ilmoitettu jäljempänä)
- päätös, johon haetaan muutosta, liitteineen; alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- muutokset, joita valittaja päätökseen vaatii, ja niiden perustelut
- valittajan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero
- tiedoksisaantitodistus tai muu tieto valitusajan alkamisesta
- valitusosoitus

Valituksen voi laatia valittajan puolesta myös laillinen edustaja tai asiamies. Tällöin on ilmoitettava lisäksi laatijan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

2. MINKÄ AJAN KULUESSA VALITUS TEHDÄÄN

Valitusaika on 30 päivää. Ajan laskeminen alkaa tiedoksisaantipäivää seuraavasta päivästä. Tiedoksisaantipäivä lasketaan seuraavasti:

- Jos päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee todistuksesta. Saantitodistus liitetään valitusasiakirjoihin.
- Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän (7) päivän kuluessa postituspäivästä, jollei muuta ilmene
- Jos päätös on toimitettu tiedoksi muulla tavalla esim. saantitodistusta vastaan jollekin muulle henkilölle kuin päätöksen saajalle (sijaistiedoksianto), katsotaan päätöksen saajan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä saantitodistuksen osoittamasta päivästä.

3. MITEN VALITUS TOIMITETAAN PERILLE

Valituksen voi toimittaa hallinto-oikeudelle henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta lukuun ottamatta valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa osoitteessa: <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Postittaminen tapahtuu lähettäjän vastuulla. Valituksen on saavuttava hallinto-oikeudelle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä, jotta valitus voidaan tutkia.

4. OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 270 €. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä valittajan eduksi. [Tuomioistuinmaksulaissa](#) (1455/2015) on erikseen säädetty muistakin tapauksista, joissa maksua ei peritä.

5. MINNE VALITETAAN

Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Raatihuoneenkatu 1 (käyntiosoite Arvi Kariston katu 5), 13100 Hämeenlinna

